

U S T A W A

z dnia ...

o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy skuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 155, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 817 dodaje się art. 817¹ w brzmieniu:

„Art. 817¹. W celu dokonania egzekucji świadczeń alimentacyjnych od dłużników uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych komornik pozyskuje drogą elektroniczną od:

- 1) organów emerytalno-rentowych,
- 2) organów podatkowych lub ministra właściwego do spraw finansów publicznych – dane dotyczące tych dłużników, w zakresie niezbędnym do prowadzonego postępowania egzekucyjnego.”;

2) w art. 831 w § 1:

a) pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) kwoty otrzymane na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych – jeżeli egzekucja ma na celu zaspokojenie roszczeń z innych tytułów niż roszczenia z tytułu alimentów;”;

b) po pkt 1 dodaje się pkt 1a i 1b w brzmieniu:

„1a) 50% kwot otrzymanych na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych – jeżeli egzekucja ma na celu zaspokojenie roszczeń z tytułu alimentów;

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawę z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, ustawę z dnia 29 sierpnia 1990 r. – Ordynacja podatkowa, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawę z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy oraz ustawę z dnia 7 września 2017 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2017 r. poz. 2491 oraz z 2018 r. poz. 5, 138, 398, 416, 630, 730, 756, 770, 771 i 1000.

1b) świadczenia w naturze otrzymane na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych;”;

3) w art. 886 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Pracodawcy, który nie wykonał obowiązków określonych w art. 881 § 3 i 4, nie złożył w przepisany terminie oświadczenia przewidzianego w art. 882 albo zaniedbał przesłania dokumentów zajęcia wynagrodzenia nowemu pracodawcy dłużnika, stosownie do art. 884 § 2 i 3, komornik wymierza grzywnę w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej obowiązującego w kwartale poprzedzającym kwartał, w którym wymierzana jest grzywna. Grzywna jest powtarzana, jeżeli pracodawca nadal uchylił się od wykonania tych czynności w wyznaczonym terminie. W takim przypadku każdorazowa wysokość grzywny może wynieść do wartości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej obowiązującego w kwartale poprzedzającym kwartał, w którym wymierzana jest grzywna.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2017 r. poz. 1201, z późn. zm.³⁾) w art. 8 w § 1:

1) pkt 10 otrzymuje brzmienie:

„10) kwoty otrzymane na pokrycie wydatków służbowych, w tym kosztów podróży i wyjazdów – jeżeli egzekucja ma na celu zaspokojenie roszczeń z innych tytułów niż roszczenia z tytułu alimentów;”;

2) dodaje się pkt 10a w brzmieniu:

„10a) 50% kwot otrzymanych na pokrycie wydatków służbowych, w tym kosztów podróży i wyjazdów – jeżeli egzekucja ma na celu zaspokojenie roszczeń z tytułu alimentów;”.

Art. 3. W ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 917 i 1000) po art. 94¹² dodaje się art. 94¹³ w brzmieniu:

„Art. 94¹³. W przypadku:

1) zatrudnienia z naruszeniem przepisów art. 22 § 1¹ i 1² oraz art. 29 § 2 pracownika figurującego w Krajowym Rejestrze Zadłużonych z powodu uchylenia się od wykonania obowiązku alimentacyjnego,

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2017 r. poz. 1475, 1954 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 138, 398 i 1000.

2) wypłacania pracownikowi figurującemu w Krajowym Rejestrze Zadłużonych z powodu uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego wynagrodzenia wyższego niż wynikające z zawartej umowy o pracę, bez dokonania potrąceń na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych

– pracodawca ponosi solidarną odpowiedzialność za zobowiązania alimentacyjne do wysokości kwoty rocznych zobowiązań alimentacyjnych tego pracownika.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1990 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2018 r. poz. 800, 650, 723, 771 i 1000) w art. 299:

1) po § 5 dodaje się § 5a w brzmieniu:

„5a. W przypadku gdy w aktach spraw podatkowych nastąpiły zmiany mające wpływ na egzekucję zobowiązań alimentacyjnych lub zmienił się numer rachunku bankowego posiadanego przez podatnika będącego dłużnikiem uchylającym się od zobowiązań alimentacyjnych organy podatkowe przekazują niezwłocznie, drogą elektroniczną, komornikom sądowym informacje o zaistnieniu tych zmian.”.

2) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. Komornicy sądowi są obowiązani do uiszczenia opłaty na rachunek organu podatkowego za udostępnienie informacji, o których mowa w § 3 pkt 8 oraz w § 4 pkt 2, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej albo informacje te są udostępniane w związku z egzekucją świadczeń alimentacyjnych, w tym należności budżetu państwa z tytułu świadczeń wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 652) po art. 43g dodaje się art. 43ga w brzmieniu:

„Art. 43ga. 1. Podmiot dozorujący udostępnia komornikowi i Państwowej Inspekcji Pracy informacje dotyczące miejsca pobytu uchylającego się od wykonania obowiązku alimentacyjnego skazanego wobec którego zastosowano kary, środki karne i środki zabezpieczające łączące się z dozorem elektronicznym.

2. Informacje, o których mowa w ust. 1, udostępnia się:

1) komornikowi w celu dokonania egzekucji świadczeń alimentacyjnych, w tym należności budżetu państwa z tytułu świadczeń wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, od dłużników uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych;

2) Państwowej Inspekcji Pracy w celu kontroli przez Państwową Inspekcję Pracy legalności zatrudnienia skazanego uchylającego się od wykonania obowiązku alimentacyjnego.”.

Art. 6. W ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1778, z późn. zm.⁴⁾) w art. 50:

1) ust. 9 otrzymuje brzmienie:

„9. Dane zgromadzone na kontach, o których mowa w ust. 3, udostępnia się bezpłatnie sądom, prokuratorom, organom podatkowym, Państwowej Inspekcji Pracy, Biuru Nadzoru Wewnętrzny, Policji, Straży Granicznej, komornikom sądowym w zakresie prowadzonej przez nich egzekucji świadczeń alimentacyjnych w tym należności budżetu państwa z tytułu świadczeń wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, ministrowi właściwemu do spraw gospodarki w zakresie koniecznym do rozstrzygnięcia spraw prowadzonych na podstawie art. 29, art. 32 oraz art. 34 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy, ministrowi właściwemu do spraw rodziny, ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego, organom realizującym świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz świadczenia wychowawcze, ośrodkom pomocy społecznej, powiatowym centrom pomocy rodzinie, publicznym służbom zatrudnienia, Komisji Nadzoru Finansowego, wojewodzie i Szefowi Urzędu do Spraw Cudzoziemców w zakresie prowadzonych postępowań dotyczących legalizacji pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego w zakresie wynikającym z ust. 3a i 3c.”;

2) dodaje się ust. 20 w brzmieniu:

„20. Zakład, w celu sprawnej realizacji egzekucji świadczeń alimentacyjnych w tym należności budżetu państwa z tytułu świadczeń wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, przekazuje komornikom sądowym, w zakresie prowadzonej przez nich egzekucji tych świadczeń, drogą elektroniczną, wykaz zawierający dane zgromadzone na kontach, o których mowa w ust. 3, oraz informacje o każdej zmianie w zakresie tych danych, dotyczące:

1) ubezpieczonego:

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 106, 138, 357, 398, 650, 697, 730 i 771.

- a) numer PESEL, a w razie gdy nie nadano numeru PESEL – rodzaj, serię i numer dokumentu tożsamości,
- b) identyfikator miejscowości według krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju (TERYT) adresu zameldowania – do najniższego posiadanego poziomu,
- c) identyfikator miejscowości według krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju (TERYT) adresu korespondencji – do najniższego posiadanego poziomu,
- d) numer NIP i numer identyfikacyjny REGON, a jeżeli płatnikowi składek nie nadano tych numerów lub jednego z nich – numer PESEL lub serię i numer dowodu osobistego albo paszportu,
- e) numer płatnika w Krajowym Rejestrze Sądowym,
- f) ustalone prawo do emerytury lub renty,
- g) okres rozliczeniowy,
- h) kod tytułu ubezpieczenia,
- i) wymiar czasu pracy,
- j) kod przyczyny wyrejestrowania ubezpieczonego,
- k) podstawa wymiaru składki na:
 - ubezpieczenia emerytalne i rentowe,
 - ubezpieczenie chorobowe,
 - ubezpieczenie wypadkowe,
 - ubezpieczenie zdrowotne,
- l) wysokość składki na:
 - ubezpieczenie emerytalne,
 - ubezpieczenia rentowe,
 - ubezpieczenie chorobowe,
 - ubezpieczenie wypadkowe,
 - ubezpieczenie zdrowotne,
- m) kwota obniżenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu opłacania składki w ramach pracowniczego programu emerytalnego,
- n) kod świadczenia lub kod przerwy wraz z kwotą wypłaty tego świadczenia,
- o) liczba dni zasiłkowych oraz liczba wypłat;

2) osób zgłaszanych przez ubezpieczonego do ubezpieczenia zdrowotnego:

- a) numer PESEL,
- b) kod stopnia pokrewieństwa albo powinowactwa,
- c) stopień niepełnosprawności,
- d) czy pozostaje we wspólnym gospodarstwie z osobą ubezpieczoną;

3) dotyczące płatników składek:

- a) numer NIP i numer identyfikacyjny REGON, a jeżeli płatnikowi składek nie nadano tych numerów lub jednego z nich – numer PESEL lub serię i numer dowodu osobistego albo paszportu,
 - b) data powstania obowiązku opłacania składek,
 - c) numer w Krajowym Rejestrze Sądowym,
- 4) uprawnionych do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz świadczeń wypłacanych przez Zakład na mocy odrębnych przepisów w zakresie identyfikatora miejscowości według krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju (TERYT) adresu zamieszkania – do najniższego posiadanego poziomu.”.

Art. 7. W ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2017 r. poz. 1065, z późn. zm.⁵⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 4 dodaje się art. 4a w brzmieniu:

„Art. 4a. Minister właściwy do spraw pracy przy podziale środków rezerwy Funduszu Pracy na finansowanie działań aktywizacyjnych realizowanych przez powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy uwzględnia w szczególności działania aktywizujące dłużników alimentacyjnych.”;

2) po art. 56 dodaje się art. 56a w brzmieniu:

„Art. 56a. Organizując roboty publiczne, podmioty, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 32, są obowiązane zatrudniać w pierwszej kolejności dłużników alimentacyjnych.”.

Art. 8. W ustawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 623) w art. 11 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. W razie stwierdzenia:

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2017 r. poz. 1292, 1321, 1428, 1543, 2371 i 2494 oraz z 2018 r. poz. 107, 138, 650 i 730.

- 1) zatrudnienia z naruszeniem przepisów art. 22 § 1¹ i 1² oraz art. 29 § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy pracownika figurującego w Krajowym Rejestrze Zadłużonych z powodu uchylenia się od wykonania obowiązku alimentacyjnego,
- 2) wypłacania pracownikowi figurującemu w Krajowym Rejestrze Zadłużonych z powodu uchylenia się od wykonania obowiązku alimentacyjnego wynagrodzenia wyższego niż wynikające z zawartej umowy o pracę, bez dokonania potrąceń na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych
– Państwowa Inspekcja Pracy zawiadamia właściwego komornika.”.

Art. 9. W ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2018 r. poz. 554, 650 i 1000) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5:

a) ust. 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) zobowiązuje dłużnika alimentacyjnego do zarejestrowania się jako bezrobotny albo jako poszukujący pracy w przypadku braku możliwości zarejestrowania się jako bezrobotny wraz ze wskazaniem nie dłuższego niż 30 dni terminu na wykonanie tego zobowiązania;”

b) ust. 3 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) zarejestrowania się w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotny albo poszukujący pracy w terminie wyznaczonym przez organ właściwy dłużnika;”

c) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. W przypadkach, o których mowa w:

- 1) ust. 3 pkt 2 i 3, starosta jest obowiązany do informowania o tym organu właściwego dłużnika;
- 2) ust. 3b pkt 1, oskarżyciel publiczny jest obowiązany do informowania organu właściwego dłużnika o wszczęciu i zakończeniu postępowania, wraz z uzasadnieniem.”;

2) w art. 9 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 800 zł.”;

3) w art. 27:

a) uchyla się ust. 4,

b) uchyla się ust. 6;

4) w art. 31:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Podejmowane działania wobec dłużników alimentacyjnych i koszty obsługi świadczeń z funduszu alimentacyjnego są finansowane w formie dotacji celowej z budżetu państwa na świadczenia rodzinne oraz z kwot, o których mowa w ust. 3 pkt 2.”,

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Na koszty podejmowanych działań wobec dłużników alimentacyjnych i koszty obsługi świadczeń z funduszu alimentacyjnego, w tym wynagrodzenia, przeznacza się:

- 1) 3% otrzymanej dotacji na świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz
- 2) 40% uzyskanych kwot należności, o których mowa w art. 27 ust. 3, bez odsetek od tych kwot.”,

c) po ust. 3 dodaje się ust. 3a i 3b w brzmieniu:

„3a. W przypadku niewykorzystania przez gminę środków finansowych, o których mowa w ust. 3 pkt 2, na podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych lub na koszty obsługi świadczeń z funduszu alimentacyjnego, w tym wynagrodzenia, środki te mogą być przeznaczone na:

1) wsparcie rodzin, w tym na:

- a) rozwój i utrzymanie instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3,
- b) podniesienie kwot dodatków do zasiłku rodzinnego na podstawie art. 15a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych oraz na świadczenia, o których mowa w art. 22a i 22b ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- 2) organizację robót publicznych dla dłużników alimentacyjnych;
- 3) koszty obsługi ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, w tym wynagrodzenia.

3b. Uzyskane kwoty należności, o których mowa w art. 27 ust. 3, oraz odsetki od tych kwot stanowią dochód budżetu państwa.”,

d) w ust. 5:

– pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) poniesionych ze środków budżetu państwa wydatków na realizację ustawy oraz wydatków, o których mowa w ust. 3a;”;

– dodaje się pkt 9 i 10 w brzmieniu:

„9) robót publicznych organizowanych dla dłużników alimentacyjnych;

10) ścigania za przestępstwo określone w art. 209 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny.”.

Art. 10. Przepisy art. 94¹³ ustawy zmienianej w art. 3 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się do pracodawcy, który po dniu 1 lutego 2019 r.:

- 1) zatrudnia z naruszeniem przepisów art. 22 § 1¹ i 1² oraz art. 29 § 2 ustawy zmienianej w art. 3 pracownika figurującego w Krajowym Rejestrze Zadłużonych z powodu uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego;
- 2) wypłaca pracownikowi figurującemu w Krajowym Rejestrze Zadłużonych z powodu uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego wynagrodzenia wyższego niż wynikające z zawartej umowy o pracę, bez dokonania potrąceń na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych.

Art. 11. Przepis art. 9 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 9 pkt 2, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, ma zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego na okres świadczeniowy rozpoczynający się od dnia 1 października 2019 r.

Art. 12. Przepisy art. 27 i art. 31 ustawy zmienianej w art. 9, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się do należności przypadających od dłużnika alimentacyjnego z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego przekazanych gminie po dniu 31 grudnia 2018 r.

Art. 13. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2019 r., z wyjątkiem:

- 1) art. 3 i 8, które wchodzi w życie z dniem 1 lutego 2019 r.;
- 2) art. 1 pkt 1 i art. 6 pkt 2, które wchodzi w życie z dniem 1 czerwca 2019 r.;
- 3) art. 9 pkt 2, który wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2019 r.

UZASADNIENIE

Projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy skuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych stanowi realizację tzw. „pakietu alimentacyjnego” zawartego w przyjętym w dniu 4 kwietnia 2017 r. przez Radę Ministrów dokumencie o nazwie „Przegląd systemów wsparcia rodzin”.

Zobowiązanie rodziców wobec dziecka jest fundamentalne i nie ma możliwości zwolnienia ich z tego obowiązku. To rodzice, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682), mają nie tylko prawo do wykonywania pieczy nad osobą dziecka, ale także obowiązek wykonywania tej pieczy. To właśnie na rodzicach ciąży w pierwszej kolejności obowiązek dostarczenia dziecku środków utrzymania. Obowiązek ten dotyczy w równym stopniu obydwójga rodziców, bez względu na to czy żyją razem, czy w rozłączeniu, i czy w tym drugim przypadku dziecko mieszka wspólnie z jednym z nich. Niedopuszczalna jest sytuacja, w której jeden z rodziców (albo obydwójga) uchylają się od tego obowiązku, tylko dlatego, że np. nie zamieszkują z dzieckiem albo twierdzą, że mają trudności w znalezieniu pracy. Sytuacja, w której jeden z rodziców nie wypełnia ciężącego na nim obowiązku utrzymania dziecka, skutkuje tym, że ciężar ten całkowicie spada na drugiego rodzica, co powoduje że zapewnienie wszystkich niezbędnych potrzeb dziecka jest utrudnione. Należy więc podkreślić, że dłużnik alimentacyjny, nie płacąc alimentów, w gruncie rzeczy pozbawia własne dziecko perspektyw – zabiera mu szansę na rozwój i już na starcie stawia w gorszej pozycji niż dzieci z rodzin niedotkniętych problemem niealimentacji.

Należy zwrócić jednocześnie uwagę na obecną sytuację na rynku pracy. Bezrobocie spada. Pracownikom coraz łatwiej jest znaleźć pracę, która nie tylko będzie odpowiadała ich kwalifikacjom, ale przede wszystkim będzie legalna. Dodatkowo odnotowywany jest stały wzrost wynagrodzeń. Dlatego trudno znaleźć jakiegokolwiek usprawiedliwienie dla rodziców, którzy twierdzą, że nie mogą znaleźć legalnego zatrudnienia, a tymczasem faktycznie pracują na czarno i uzyskują nielegalne dochody, aby przerzucić cały ciężar utrzymania dziecka na drugiego rodzica.

Należy podkreślić, że choć ściągalność należności budżetu państwa z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego na przestrzeni ostatnich trzech lat wzrosła o 100% – z niecałych 13% w 2015 r. do 24,9% w 2017 r., to jej poziom należy nadal uznać za niezadawalający.

Nie można także zapominać, że łączna kwota niewyegzekwowanych zobowiązań dłużników alimentacyjnych wobec Skarbu Państwa powstałych z tytułu wypłacania ze środków budżetu państwa świadczeń w zastępstwie niepłaconych alimentów nadal znacznie przekracza 10 mld zł. Składają się na nią zobowiązania powstałe w związku z wypłacaniem świadczeń z tzw. starego funduszu alimentacyjnego realizowanego do 30 kwietnia 2004 r. przez ZUS, z tytułu zaliczki alimentacyjnej realizowanej przez gminy w latach 2005–2008 oraz świadczeń z „nowego” funduszu alimentacyjnego realizowanego przez gminy od 1 października 2008 r. (kwota zadłużenia tylko z tytułu „nowego” funduszu alimentacyjnego na koniec 2017 r. wyniosła ponad 10,3 mld zł).

Dlatego też, aby zapewnić dalszy wzrost ściągłości alimentów na dzieci, a także należności budżetu państwa powstałych z tytułu wypłacania ze środków budżetu państwa świadczeń w zastępstwie niepłaconych alimentów, konieczne jest wprowadzenie kolejnych zmian.

Zmiany te będą kontynuacją działań zmierzających do poprawy skuteczności egzekucji alimentów wprowadzonych ustawą z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. poz. 952), które ustaliły bardziej klarowne i jednoznaczne zasady odpowiedzialności za określone w art. 209 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny przestępstwo niealimentacji.

Projekt ustawy skupia się przede wszystkim na stworzeniu rozwiązań służących poprawie przepływu informacji pomiędzy odpowiednimi służbami i instytucjami a komornikami sądowymi dotyczących dłużników alimentacyjnych, w tym informacji o podjęciu przez nich zatrudnienia. Proponuje się przede wszystkim wprowadzenie przepisów, które pozwolą na elektroniczną wymianę informacji. Możliwe będzie dzięki temu sprawniejsze ustalenie podjęcia pracy przez dłużników alimentacyjnych.

Projekt zawiera także regulacje, które mają służyć aktywizacji zawodowej dłużników alimentacyjnych.

Projektowane zmiany wzmacniają także sankcje za nielegalne zatrudnianie pracowników będących dłużnikami alimentacyjnymi.

Aktywizacja zawodowa dłużników alimentacyjnych

Roboty publiczne są jednym z instrumentów rynku pracy mającym walor nie tylko społecznie użyteczny, ale również służący zachęceniu bezrobotnego do dalszego poszukiwania pracy, a także uniknięciu zjawiska bezrobocia długookresowego.

Do wykonywania robót publicznych mogą być zatrudniani bezrobotni, w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy. Roboty publiczne organizowane są przez powiaty, gminy, organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się problematyką ochrony środowiska, kultury, oświaty, kultury fizycznej i turystyki, opieki zdrowotnej, bezrobocia oraz pomocy społecznej, a także spółki wodne i ich związki, jeżeli prace te są finansowane lub dofinansowane ze środków samorządu terytorialnego, budżetu państwa, funduszy celowych, organizacji pozarządowych, spółek wodnych i ich związków.

W sytuacji, gdy wielu dłużników alimentacyjnych wskazuje brak zatrudnienia jako przyczynę niewywiązywania się ze swoich zobowiązań alimentacyjnych, warto wykorzystać roboty publiczne jako instrument służący aktywizacji zawodowej tych dłużników.

W związku z powyższym proponuje się wprowadzenie zmian w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2017 r. poz. 1065, z późn. zm.), zgodnie z którymi na organizatora robót publicznych nałożony zostanie obowiązek zatrudniania w pierwszej kolejności dłużników alimentacyjnych. Jednocześnie planuje się, aby minister właściwy do spraw pracy, dokonując podziału środków finansowych z Funduszu Pracy na finansowanie działań aktywizacyjnych bezrobotnych, brał w szczególności pod uwagę aktywizację dłużników alimentacyjnych.

Należy także zwrócić uwagę, że na aktywizację zawodową dłużników alimentacyjnych, zgodnie z ustawą z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2018 r. poz. 554) oraz planowanymi jej zmianami, gminy będą mogły przeznaczać środki finansowe uzyskane ze ściągnięcia należności przypadających od dłużników alimentacyjnych z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego.

Wymiana informacji pomiędzy instytucjami posiadającymi informacje na temat dłużników alimentacyjnych a komornikami

Projektowana ustawa wprowadza szereg rozwiązań służących sprawniejszemu uzyskaniu przez komorników sądowych informacji o dochodach uzyskiwanych przez dłużników alimentacyjnych. Proponuje się, aby komornicy sądowi uzyskiwali te informacje przede wszystkim w drodze elektronicznej. Stosowana obecnie pisemna wymiana informacji skutkuje tym, że w momencie pozyskania przez komornika danej informacji o dłużniku alimentacyjnym, informacja ta często jest już nieaktualna – np. dłużnik zmienił miejsce pracy. Elektroniczna wymiana informacji pozwoli na natychmiastowe podjęcie przez komorników działań wobec dłużników alimentacyjnych.

Proponuje się wprowadzenie zmian w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 155, z późn. zm.), zgodnie z którymi, w celu dokonania egzekucji świadczeń alimentacyjnych od dłużników uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych, komornik będzie mógł pozyskiwać drogą elektroniczną dane dotyczące ww. dłużników od organów emerytalno-rentowych oraz od organów podatkowych lub ministra właściwego do spraw finansów publicznych, w celu prowadzenia postępowania egzekucyjnego (dodawany art. 817¹).

Powyższa regulacja daje podstawę prawną do stworzenia narzędzia informatycznego, które pozwoli komornikom na bardzo szybkie pozyskiwanie informacji na temat dłużników alimentacyjnych, w tym w zakresie ich zatrudnienia i osiągniętych dochodów, drogą elektroniczną.

Komplementarnie projekt wprowadza do ustawy z dnia 29 sierpnia 1990 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2018 r. poz. 800, z późn. zm.) regulacje stanowiące, że w przypadku gdy w aktach spraw podatkowych nastąpiły zmiany mające wpływ na egzekucję zobowiązań alimentacyjnych lub zmienił się numer rachunku bankowego posiadanego przez podatnika będącego dłużnikiem uchylającym się od zobowiązań alimentacyjnych, organy podatkowe przekazują niezwłocznie, drogą elektroniczną, komornikom sądowym informacje o zaistnieniu tych zmian. Informacje te komornicy uzyskiwać będą bezpłatnie. Analogiczne zmiany planuje się wprowadzić do ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1778, z późn. zm.).

Projekt ustawy przewiduje także zmiany w ustawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 623) nakładające na Państwową Inspekcję Pracy (PIP) obowiązek zawiadomienia właściwego komornika, prowadzącego postępowanie egzekucyjne wobec danego dłużnika alimentacyjnego, o stwierdzonym przez PIP przypadku zatrudnienia tegoż dłużnika „na czarno”, tj. z naruszeniem przepisów art. 22 § 11 i 12 oraz art. 29 § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 917, z późn. zm.), a także wypłacania temu dłużnikowi wynagrodzenia wyższego niż wynikające z zawartej umowy o pracę („pod stołem”), bez dokonania potrąceń na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych.

Omawiana regulacja zapewnienia prawidłowy przepływ informacji o wykrytych przypadkach zatrudniania dłużników alimentacyjnych „na czarno” lub płacenia im wynagrodzenia „pod stołem” między instytucją władną do oceny legalności zatrudnienia, tj. PIP a komornikami sądowymi.

Należy podkreślić, że projektowana zmiana nie nakłada na PIP obowiązku przeprowadzania dodatkowych kontroli, a jedynie zobowiązuje do przekazywania informacji komornikom o stwierdzonych w trakcie rutynowych kontroli przypadkach zatrudniania dłużników alimentacyjnych „na czarno” lub wypłacania im wynagrodzenia „pod stołem”.

Wprowadzenie ww. regulacji pozwoli na skuteczną realizację nowej, dodanej projektowaną ustawą do ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, sankcji wobec nieuczciwych pracodawców zatrudniających dłużników alimentacyjnych na czarno – o czym będzie mowa w dalszej części niniejszego uzasadnienia.

Dostęp do danych o miejscu przebywania dłużników alimentacyjnych objętych karą ograniczenia wolności w postaci dozoru elektronicznego przyznany zostanie także PIP (zmiany w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, Dz. U. z 2018 r. poz. 652). Celem wprowadzenia tej regulacji jest zapewnienie PIP dodatkowego narzędzia, umożliwiającego weryfikację, czy ww. dłużnicy, którzy deklarują brak zatrudnienia, nie wykonują pracy „na czarno”. Należy podkreślić, że powyższa regulacja dotyczy wyłącznie dłużników alimentacyjnych wobec których orzeczono karę ograniczenia wolności w postaci dozoru elektronicznego i którzy nie realizują ciężącego na nich obowiązku płacenia alimentów.

Rozszerzenie egzekucji

Zgodnie z obowiązującymi przepisami sumy wyasygnowane na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych nie podlegają egzekucji. W efekcie, aby zminimalizować możliwość prowadzenia skutecznej egzekucji przez komorników sądowych, część dłużników (w tym dłużników alimentacyjnych), których zatrudnienie wiąże się z odbywaniem podróży służbowych – np. kierowcy zawodowi w ruchu międzynarodowym, otrzymuje wynagrodzenie na poziomie minimalnego wynagrodzenia za pracę, a jednocześnie otrzymuje sumy wyasygnowane na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych w wysokości często wielokrotnie przewyższającej kwotę wynagrodzenia. Celem takich działań jest niejako „ukrycie” wynagrodzenia dłużnika w ramach wolnych od egzekucji sum na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych. Z tego względu proponuje się wprowadzenie stosownych zmian w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego oraz w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2017 r. poz. 1201, z późn. zm.). Z wyżej wskazanych kwot diet wolne od egzekucji prowadzonej w związku ze zobowiązaniami alimentacyjnymi,

jako zobowiązaniami szczególnymi, służącymi zapewnieniu utrzymania osoby, która sama tego utrzymania nie może sobie zapewnić, będzie jedynie 50% tych kwot.

Sankcje za nielegalne zatrudnienie

Jak już wielokrotnie wskazano powyżej dłużnicy alimentacyjni często zatrudniają się „na czarno”. Takie działanie, pomimo tego że jest niezgodne z prawem, bywa wygodne dla niektórych pracodawców. Ogranicza im bowiem koszty zatrudnienia leżące po stronie pracodawcy. Jednocześnie odpowiedzialność takich nieuczciwych pracodawców jest znikoma. Ich działania godzą nie tylko w pracodawców działających w sposób uczciwy i traktujących godnie swoich pracowników, ale także umożliwia nieuczciwość osób, które uciekają przed wierzycielami. W sytuacji, gdy wierzycielami są dzieci, trudno jakkolwiek biernie przyglądać się nieuczciwym procederom pracodawców. Zasadnym jest zatem wprowadzenie większych sankcji za łamanie przez pracodawców przepisów prawa w tym zakresie.

W związku z powyższym proponuje się rozszerzenie odpowiedzialności materialnej nieuczciwych pracodawców poprzez wprowadzenie zmian w ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy. W przypadku zatrudnienia przez pracodawcę osoby figurującej w Krajowym Rejestrze Zadłużonych z powodu uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego z naruszeniem przepisów art. 22 § 11 i 12 oraz art. 29 § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, a także w sytuacji, gdy pracodawca w sposób nieuczciwy będzie wypłacał ww. osobie figurującej w Krajowym Rejestrze Zadłużonych z powodu uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego wynagrodzenie wyższe niż wynikające z zawartej umowy o pracę, bez dokonania potrąceń na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych, pracodawca ten będzie ponosił solidarną odpowiedzialność za zobowiązania alimentacyjne do wysokości kwoty rocznych zobowiązań alimentacyjnych ww. osoby.

Celem wprowadzenia ww. regulacji jest zniechęcenie pracodawców do nielegalnego zatrudniania dłużników alimentacyjnych („na czarno”), a także wypłacania ww. dłużnikom wynagrodzenia w wyższej wysokości niż wynika z zawartej umowy („pod stołem”), bez dokonania potrąceń na rzecz alimentów.

Należy podkreślić, że rozszerzenie odpowiedzialności materialnej będzie dotyczyło tylko nieuczciwych pracodawców, zatrudniających dłużników alimentacyjnych „na czarno” lub wypłacających wynagrodzenia tymże dłużnikom „pod stołem”.

Proponuje się również wzmocnienie przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego dotyczących sankcji wobec pracodawcy, który nie dopełnił obowiązków związanych z zajęciem wynagrodzenia dłużnika przez komornika sądowego (np. nie udzielił komornikowi odpowiedzi na temat dłużnika alimentacyjnego, nie przekazał zajętego wynagrodzenia bezpośrednio do komornika, dokonał potrącenia zajętego wynagrodzenia w zbyt niskiej wysokości, nie zawarł odpowiedniej informacji o zajęciu wynagrodzenia w wystawionym świadectwie pracy). Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 886 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego pracodawca w ww. sytuacji podlega grzywnie w wysokości do dwóch tysięcy złotych. Taka wysokość grzywny została wprowadzona ustawą z dnia z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 1381) i obowiązuje od ponad 5 lat. Proponuje się rezygnację z kwotowego wskazania ww. grzywny i uzależnienie jej wysokości od wartości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej. Ponadto, grzywna będzie podlegała powtórzeniu w sytuacji, gdy pracodawca będzie nadal uchylał się od wykonania ciężących na nim obowiązków w wyznaczonym terminie. W takim przypadku każdorazowa wysokość grzywny będzie zależała od uznania komornika sądowego i będzie mogła wynieść do wartości pięciu przeciętnych wynagrodzeń brutto w gospodarce narodowej. Celem zmiany art. 886 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego jest urealnienie powyższych sankcji, tak by były one środkiem skutecznie zapewniającym realizację zadań komornika.

Inne zmiany służące wzmocnieniu działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych (zmiany w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów)

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów reguluje zadania związane z przyznawaniem świadczeń z budżetu państwa w przypadku bezskutecznej egzekucji alimentów. Za realizację tych zadań odpowiedzialna jest gmina (zadania finansowane są z budżetu państwa).

Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 27 ust. 4 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów 40% kwot ww. należności stanowi dochód własny gminy organu właściwego wierzyciela, pozostałe 60% tej kwoty oraz odsetki stanowią dochód budżetu państwa. Na mocy art. 27 ust. 6 gmina organu właściwego wierzyciela dochody te przeznacza

w szczególności na pokrycie kosztów podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych. Takie brzmienie ww. przepisu powoduje, że gmina może wydatkować dochód według własnego uznania na każdy cel, niekoniecznie związany z działaniami wobec dłużników alimentacyjnych czy nawet polityką rodzinną.

Jednocześnie z informacji Najwyższej Izby Kontroli¹⁾ (NIK) wynika, że choć ustawodawca pozostawił gminom możliwość dofinansowywania działań wobec dłużników alimentacyjnych z dochodów, które gmina czerpie ze spłaconych przez dłużników należności, to wyniki kontroli wskazywały, że gminy praktycznie nie korzystały z możliwości dofinansowania działań wobec dłużników z tych dochodów i przeznaczały je na inne cele. Jednocześnie, wg informacji z ww. raportu NIK, opóźnienia w realizacji zadań wynikających z ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów były wyjaśniane brakami kadrowymi i niewystarczającymi środkami finansowymi na skompensowanie tych braków.

Ustalenia NIK potwierdzają dane z jednorazowego badania w gminach przeprowadzonego przez MRPiPS. W 2017 r. gminy aż 44% (tj. 31,1 mln zł) z przypadającej im części z kwot odzyskanych należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego przeznaczyły na inne cele niż te dotyczące obsługi zadań wynikających z ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Aby umożliwić gminom wydatkowanie tych środków w sposób bardziej elastyczny, proponuje się wprowadzenie stosownych zmian w ustawie 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Proponuje się wprowadzenie regulacji, zgodnie z którą ww. 40% kwot należności nie będzie już dochodem własnym gminy, wydatkowanym na dowolne cele, niejednokrotnie niemające nic wspólnego z realizacją ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, które zmierzają do zwiększenia egzekucji alimentów od dłużników, ani z realizowanymi przez gminy zadaniami z zakresu polityki rodzinnej.

Ponadto projekt zakłada, że 40% kwot należności uzyskanych od dłużnika alimentacyjnego (bez odsetek od tych kwot) będzie składało się – obok 3% otrzymanej dotacji na świadczenia z funduszu alimentacyjnego – na koszty podejmowanych działań wobec dłużników alimentacyjnych i koszty obsługi świadczeń z funduszu alimentacyjnego,

¹⁾ Informacja o wynikach kontroli pt. „Działania wybranych organów samorządu terytorialnego z terenu województwa podkarpackiego w stosunku do dłużników alimentacyjnych”, LRZ-4114-002/2014, Nr ewid. 160/2014/I/14/002/LRZ, str. 9.

w tym wynagrodzenia. W przypadku niewykorzystania przez gminę ww. 40% kwot należności środki te mogą być przeznaczone na:

- wsparcie rodzin, w tym na:
 - rozwój i utrzymanie instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3,
 - podniesienie kwot dodatków do zasiłku rodzinnego przez radę gminy w oparciu o art. 15a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1952, z późn. zm.),
 - dodatkowe świadczenia na rzecz rodziny ustanowione przez gminę w drodze uchwały rady gminy, dla osób zamieszkałych na terenie jej działania na podstawie art. 22a i 22b ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- organizację robót publicznych dla dłużników alimentacyjnych,
- koszty realizacji ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, w tym wynagrodzenia.

Należy podkreślić, że powyższe regulacje, w porównaniu do dotychczasowego stanu prawnego, nie pomniejszają środków pieniężnych, które przypadają gminom z tytułu wyegzekwowanych od dłużnika alimentacyjnego należności powstałych z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego. Wprowadzane rozwiązania jedynie ukierunkowują sposób wydatkowania ww. środków przez gminy i gwarantują, że zostaną one faktycznie przeznaczone na realizację ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów lub ewentualnie na realizowane przez gminy inne zadania z zakresu polityki rodzinnej.

Ponadto, proponuje się rozszerzenie zakresu informacji przekazywanych w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych o nowe informacje pozyskiwane w ramach działań wobec dłużników alimentacyjnych.

Podwyższenie kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z funduszu alimentacyjnego

Dodatkowo projekt ustawy przewiduje zmianę wysokości kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Zgodnie z obecnym brzmieniem ww. przepisu świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują, jeżeli dochód rodziny, w przeliczeniu na osobę w rodzinie, nie przekraczał kwoty 725 zł. Należy podkreślić, że kwota ta obowiązuje od 1 października 2008 r., tj. od dnia wejścia w życie przepisów ustawy

z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów i od tego czasu nie uległa podwyższeniu. W związku z tym proponuje się wprowadzenie regulacji, zgodnie z którą świadczenia z funduszu alimentacyjnego będą przysługiwały, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 800 zł. Efektem proponowanej zmiany jest zrównanie kwoty kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z funduszu alimentacyjnego z kwotą kryterium obowiązującego w przypadku ustalania prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2017 r. poz. 1952, z późn. zm.).

Przewiduje się, że dzięki podwyższeniu kryterium dochodowego dodatkowe 60 tys. dzieci będzie mogło korzystać ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Proponuje się, aby podwyższone kryterium dochodowe obowiązywało od okresu świadczeniowego rozpoczynającego się 1 października 2019 r.

Koszt z budżetu państwa – ok. 77 mln zł w 2019 i ok. 260 mln w 2020 r.

Projektowana ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy skuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2019 r., z wyjątkiem:

– zmian w Kodeksie pracy oraz o zmian w ustawie o Państwowej Inspekcji Pracy, które wchodzi w życie z dniem 1 lutego 2019 r., tj. z planowanym wejściem w życie projektowanej ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (numer w wykazie prace Legislacyjnych Rady Ministrów UC96),

– zmian w zakresie możliwości uzyskania przez komorników sądowych od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych elektronicznego dostępu do informacji zgromadzonych na kontach ubezpieczonego, które mają wejść w życie w terminie pozwalającym Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych na stworzenie stosownych rozwiązań informatycznych, tj. z dniem 1 czerwca 2019 r.,

– zmian dotyczących podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z funduszu alimentacyjnego, które wejdą w życie z dniem 1 lipca 2019 r. (ale de facto będzie się je stosować przy ustalaniu świadczeń na okres rozpoczynający się od 1 października 2019 r.).

Problematyka regulowana w ustawie jest zgodna z przepisami prawa Unii Europejskiej i nie podlega obowiązkowi przedstawienia właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych, określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.), gdyż nie zawiera przepisów technicznych.

Projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248).

<p>Nazwa projektu Projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy skuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Podsekretarz Stanu Bartosz Marczuk</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu</p>	<p>Data sporządzenia 30 maja 2018 r.</p> <p>Źródło: przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 4 kwietnia 2017 r. „Przegląd systemów wsparcia rodzin”</p> <p>Nr w wykazie prac UD390</p>
--	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy skuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych stanowi realizację tzw. „pakietu alimentacyjnego” zawartego w przyjętym przez Radę Ministrów 4 kwietnia 2017 r. dokumencie o nazwie „Przegląd systemów wsparcia rodzin”.

Jednocześnie projekt stanowi kolejny – po dokonanej w maju 2017 r. nowelizacji art. 209 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2017 r. poz. 2204, z późn. zm.) – krok ku poprawie poziomu ściągłości alimentów, w tym alimentów na dzieci od ich rodziców.

Powyższe zmiany przyniosły pozytywne efekty. Ściągłość należności budżetu państwa z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego wzrosła z niecałych 13% w 2015 r. do 24,9% w 2017 r.

Nie można jednak zapominać, że łączna kwota niewyegzekwowanych zobowiązań dłużników alimentacyjnych wobec Skarbu Państwa powstałych z tytułu wypłacania ze środków budżetu państwa świadczeń w zastępstwie niepłaconych alimentów nadal znacznie przekracza 10 mld zł. Składają się na nią zobowiązania powstałe w związku z wypłacaniem świadczeń z tzw. starego funduszu alimentacyjnego realizowanego do 30 kwietnia 2004 r. przez ZUS, z tytułu zaliczki alimentacyjnej realizowanej przez gminy w latach 2005–2008 oraz świadczeń z „nowego” funduszu alimentacyjnego realizowanego przez gminy od 1 października 2008 r. (kwota zadłużenia tylko z tytułu „nowego” funduszu alimentacyjnego na koniec 2017 r. wyniosła ponad 10,3 mld zł).

Dlatego też, aby zapewnić dalszy wzrost ściągłości alimentów oraz ww. należności budżetu państwa powstałych z tytułu wypłacania ze środków budżetu państwa świadczeń w zastępstwie niepłaconych alimentów, konieczne jest wprowadzenie kolejnych zmian.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projekt ustawy skupia się m.in. na stworzeniu rozwiązań służących bardziej skutecznej aktywizacji zawodowej dłużników alimentacyjnych.

Jednym z nich jest wprowadzenie rozwiązań, zgodnie z którymi komornik będzie mógł pozyskiwać drogą elektroniczną dane dotyczące dłużników uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych od organów emerytalno-rentowych oraz od organów podatkowych lub ministra właściwego do spraw finansów publicznych, w celu prowadzenia postępowania egzekucyjnego. Zmiany te dają podstawy prawne do stworzenia narzędzia informatycznego, które pozwoli komornikom na bardzo szybkie pozyskiwanie informacji na temat dłużników alimentacyjnych, w tym w zakresie ich zatrudnienia i osiąganych dochodów, drogą elektroniczną.

Ponadto proponuje się wzmocnienie przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego dotyczących sankcji wobec pracodawcy, który nie dopełnił obowiązków związanych z zajęciem wynagrodzenia dłużnika przez komornika sądowego (np. nie udzielił komornikowi odpowiedzi na temat dłużnika alimentacyjnego, nie przekazał zajętego wynagrodzenia bezpośrednio do komornika, dokonał potrącenia zajętego wynagrodzenia w zbyt niskiej wysokości, nie zawarł odpowiedniej informacji o zajęciu wynagrodzenia w wystawionym świadectwie pracy).

Proponuje się także umożliwienie organom egzekucyjnym prowadzenie egzekucji z otrzymywanych przez dłużników alimentacyjnych kwot na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych do wysokości 50% tychże kwot. Projekt przewiduje również wprowadzenie odpowiedzialności materialnej pracodawców zatrudniających „na czarno” pracowników będących dłużnikami alimentacyjnymi. Rozwiązanie to wejdzie w życie wraz z uruchomieniem Krajowego Rejestru Zadłużonych.

Dodatkowo projekt zakłada podniesienie kwoty kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z funduszu alimentacyjnego z kwoty 725 zł do kwoty 800 zł.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Nie dotyczy.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
-------	----------	---------------	---------------

Osoby uprawnione do świadczenia z funduszu alimentacyjnego	63 tys. (dla IV kwartału 2019 r.) 52,9 tys. (dla 2020 r)	Szacunek na podstawie sprawozdań z realizacji ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów	Uzyskanie przez osobę uprawnioną prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego w związku z podwyższeniem kryterium dochodowego
Organy właściwe (gminy)	2 478	Dane administracyjne	Zwiększenie liczby spraw związanych z ustaleniem prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego
Zakład Ubezpieczeń Społecznych	1	Dane administracyjne	Konieczność zmiany w systemach informatycznych ZUS
Komornicy sądowi (MS)			

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt ustawy został przesłany na podstawie art. 8 ustawy z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz o przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Regionów Unii Europejskiej (Dz. U. poz. 759) do zaopiniowania przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego, a także do konsultacji z następującymi partnerami społecznymi:

- 1) na podstawie art. 19 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1881) do:
 - a) Forum Związków Zawodowych,
 - b) Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych,
 - c) NSZZ „Solidarność”;
- 2) na podstawie art. 16 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz. U. z 2015 r. poz. 2029) do:
 - a) Pracodawców Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) Konfederacji Lewiatan,
 - c) Związku Rzemiosła Polskiego,
 - d) Związku Pracodawców Business Centre Club,
 - e) Związek Przedsiębiorców i Pracodawców.

Ponadto na podstawie art. 5 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz. U. poz. 1240, z późn. zm.) projekt został przesłany do Rady Dialogu Społecznego.

Projektowana ustawa została przekazana także do organów emerytalno-rentowych.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wydatki ogółem	77,5,0	258,6	265,6	176,6	216,0	197,1	156,0	131,3	101,6	49,9	33,1	1 663,3
budżet państwa	77,5,0	258,6	265,6	176,6	216,0	197,1	156,0	131,3	101,6	49,9	33,1	1 663,3
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo ogółem	-77,5	258,6	265,6	176,6	216,0	197,1	156,0	131,3	101,6	49,9	-33,1	-1 663,3
budżet państwa	-77,5	258,6	265,6	176,6	216,0	197,1	156,0	131,3	101,6	49,9	-33,1	-1 663,3
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Źródła finansowania	Budżet państwa.											

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>W 2019 r. w związku z koniecznością dostosowania systemów informatycznych ZUS do rozwiązań ustawowych konieczne będzie zabezpieczenie na ten cel kwoty 0,3 mln zł.</p> <p>Kwota 258,6 mln zł dla 2020 r. to roczny koszt podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do świadczenia z funduszu alimentacyjnego oznaczającego zwiększenie liczby uprawnionych do tej formy wsparcia o 52,9 tys. osób oraz koszty obsługi (w 2019 r. koszt ten wyniesie 77,2 mln zł, w związku z planowanym wejściem rozwiązania od okresu świadczeniowego 2019/2020, tj. od października 2019 r.).</p> <p>Mając na uwadze, że stopa zwrotów przez dłużników należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego wyniosła w 2017 r. 24,9% i jednocześnie 40% z kwoty zwrotów stanowiło dochód własny gminy (wg propozycji będzie przeznaczonych na koszty obsługi działań podejmowanych wobec dłużników), wydatki budżetu państwa będą niższe i przykładowo dla 2020 r. wydatki wyniosą nie więcej niż 220 mln zł tj. wydatki na świadczenia z funduszu alimentacyjnego wg skutku dla 2020 r. pomniejszone o 60% (dochód budżetu państwa z tytułu zwrotów należności od dłużników alimentacyjnych) z kwoty zwrotów należności (ustalonej wg stopy dla 2017 r.) .</p> <p><i>Tabela:</i> Prognoza liczby osób uprawnionych do świadczenia z funduszu alimentacyjnego w latach 2019-2029 przy kryterium 725 zł i 800 zł na osobę w rodzinie.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <thead> <tr style="background-color: #f4a460;"> <th></th> <th>2019</th> <th>2020</th> <th>2021</th> <th>2022</th> <th>2023</th> <th>2024</th> <th>2025</th> <th>2026</th> <th>2027</th> <th>2028</th> <th>2029</th> </tr> </thead> <tbody> <tr style="background-color: #f4a460;"> <td></td> <td colspan="11">w tys.</td> </tr> <tr> <td style="background-color: #f4a460;">725</td> <td>243,1</td> <td>215,1</td> <td>180,2</td> <td>162,2</td> <td>129,1</td> <td>104,7</td> <td>74,7</td> <td>52,2</td> <td>42,1</td> <td>34,2</td> <td>25,4</td> </tr> <tr> <td style="background-color: #f4a460;">800</td> <td>306,1</td> <td>267,9</td> <td>234,5</td> <td>198,3</td> <td>173,2</td> <td>145,0</td> <td>106,5</td> <td>79,0</td> <td>62,9</td> <td>44,4</td> <td>32,1</td> </tr> </tbody> </table> <p>Źródło: opracowanie DAE MRPIPS na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych z 2016 r., GUS.</p>		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029		w tys.											725	243,1	215,1	180,2	162,2	129,1	104,7	74,7	52,2	42,1	34,2	25,4	800	306,1	267,9	234,5	198,3	173,2	145,0	106,5	79,0	62,9	44,4	32,1
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029																																						
	w tys.																																																
725	243,1	215,1	180,2	162,2	129,1	104,7	74,7	52,2	42,1	34,2	25,4																																						
800	306,1	267,9	234,5	198,3	173,2	145,0	106,5	79,0	62,9	44,4	32,1																																						

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki							
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)	
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa								
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw								
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	74,9	251,1	257,9,1	171,5	191,4	32,1	1 614,6	
	(dodaj/usuń)								
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa								
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw								
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe								
	(dodaj/usuń)								
Niemierzalne	(dodaj/usuń)								
	(dodaj/usuń)								
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Różnica pomiędzy szacowaną liczbą osób uprawnionych do świadczenia z funduszu alimentacyjnego przy kryterium 800 zł a szacowaną liczbą osób uprawnionych do świadczenia z funduszu alimentacyjnego przy kryterium 725 zł (bez kosztów obsługi zadania dla gmin).								

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy

Komentarz:

9. Wpływ na rynek pracy

10. Wpływ na pozostałe obszary

☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne: ...	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☒ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Informatyczna wymiana danych między ZUS a komornikami o uzyskaniu przez dłużnika nowego tytułu do ubezpieczeń społecznych.	

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Projektowana ustawa ma wejść w życie z dniem 1 stycznia 2019 r., z wyjątkiem przepisów odwołujących się do Krajowego Rejestru Zadłużonych (planuje się, że ustawa o Krajowym Rejestrze Zadłużonych wejdzie w życie 1 lutego 2019 r.), które mają wejść w życie 1 lutego 2019 r., przepisów w zakresie możliwości uzyskania przez komorników sądowych od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych elektronicznego dostępu do informacji zgromadzonych na kontach ubezpieczonego, które mają wejść w życie w terminie pozwalającym Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych stworzenia stosownych rozwiązań informatycznych, tj. z dniem 1 czerwca 2019 r, oraz przepisów dotyczących wysokości kryterium dochodowego, które mają wejść w życie z dniem 1 lipca 2019 r. (ale de facto będzie się je stosować przy ustalaniu świadczeń na okres rozpoczynający się od 1 października 2019 r.).

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)